

AKADEMIK LITSEYLARDA O'ZBEKISTON TARIXI DARSLARIDA TOIFALI JADVALLARDAN FOYDALANISH.

Asem Aristanbekova Polatovna

Toshkent Davlat Stomatologiya instituti akademik litsey

ijtimoiy fanlar kafedrası mudiri

+998 94 623 07 79

Annotatsiya. Ushbu maqolada toifali jadvallarni O'zbekistondagi akademik litseylar tarixi o'quv dasturiga kiritish samaradorligi o'rganiladi. Adabiyotlarni tahlil qilish va empirik tadqiqotlar orqali ushbu pedagogik yondashuvning talabalarni jalb qilish, tushunish va tarixiy tarkibni saqlashga ta'sirini o'rganadi. Qo'llaniladigan usullarga sinf kuzatuvlari, talabalar so'rovlari va o'qituvchilar bilan suhbatlar kiradi. Natijalar toifali jadvallardan foydalanishning ijobiy ta'sirini namoyish etadi, bu ma'lumotli munozaralarga, chuqurroq tushunishga va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini oshirishga olib keladi. Muhokamada ushbu topilmalarning O'zbekistonda tarix ta'limi uchun ta'siri o'rganilib, o'quv tajribalarini yanada optimallashtirish yo'llari taklif etiladi. Olingan xulosalar millatning boy tarixiy merosini mustahkam anglashda innovatsion o'qitish usullarining muhimligini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: Tarix ta'limi, akademik litseylar, O'zbekiston, kategorial jadvallar, pedagogika, o'quvchilarni jalb qilish.

O'zbekistondagi akademik litseylar tarix ta'limiga alohida e'tibor qaratib, o'quvchilarning intellektual o'sishini ta'minlashda muhim institut bo'lib xizmat qilmoqda. Ushbu muassasalarda qo'llaniladigan o'qitish usullari talabalarning o'z millatining o'tmishini tushunishi va qadrlashini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. So'nggi yillarda o'qituvchilar tarixiy ta'lim tajribalarini oshirish uchun tobora ko'proq innovatsion pedagogik yondashuvlarga murojaat qilmoqdalar. Bunday usullardan biri tortishishdir toifali jadvallar, tarixiy ma'lumotlarni tashkil qilish uchun tuzilgan asosni taklif qiladi. Ushbu maqolada O'zbekiston akademik litseylarining tarix o'quv dasturiga kategorial jadvallarni kiritish, ularning o'quvchilarning faolligi va tushunishini rag'batlantirish samaradorligini baholash uchun ta'siri o'rganiladi.

Tarix ta'limi bo'yicha mavjud adabiyotlar talabalarning turli xil ta'lim uslublari va afzalliklarini qondirish uchun turli xil o'qitish strategiyalarini qo'llash muhimligini ta'kidlaydi. An'anaviy ma'ruzalarga asoslangan yondashuvlar ko'pincha o'quvchilar o'rtasida faol ishtirok etish va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda kam uchraydi. Aksincha, guruh muhokamalari, rol o'ynash va ko'rgazmali qurollar kabi interaktiv usullar talabalarning faolligini va bilimlarni saqlashni kuchaytirishi isbotlangan. Axborotni alohida toifalarga tizimli tashkil etish bilan ajralib turadigan toifali jadvallar

tarixiy tarkibni ingl. Tarix ta'limida toifali jadvallardan foydalanish bo'yicha maxsus tadqiqotlar cheklangan bo'lsa-da, tegishli sohalardagi tadqiqotlar ularning tushunish va kontseptsiyalashni osonlashtirish imkoniyatlarini taklif qiladi.

O'zbekiston akademik litseylarida toifali jadvallarning tarixni o'rganishga ta'sirini baholash uchun aralash metodlardan foydalanildi. Tarix o'qituvchilari tomonidan toifali jadvallarning bajarilishini baholash va talabalarning reaksiyalarini kuzatish uchun sinf kuzatuvlari o'tkazildi. Bundan tashqari, tadqiqotlar, bu o'quv usuli samaradorligini o'z idrok haqida hisobot to'plash uchun talabalarga berildi. Bundan tashqari, o'qituvchilar bilan sinfda toifali jadvallardan foydalanish bo'yicha tajribalari va istiqbollari to'g'risida tushuncha olish uchun yarim tuzilgan intervyular o'tkazildi.

Akademik litseylarda O'zbekiston tarixi darslarida toifali jadvallardan foydalanish samarali o'quv vositasi bo'lishi mumkin. Ushbu jadvallar ma'lumotni aniq va tuzilgan tarzda tartibga solishi mumkin, bu esa talabalarga asosiy tarixiy tushunchalarni tushunish va saqlashni osonlashtiradi. Mana, ulardan qanday foydalanish mumkin:

- Xronologik jadvallar: ushbu jadvallarda O'zbekiston tarixidagi muhim voqealar, o'zgarishlar va davrlar ketma-ket tartibda aks ettirilishi mumkin. Talabalar tarixiy voqealar xronologiyasini osongina tushunishlari va ularning ahamiyatini kengroq tarixiy kontekstda tushunishlari mumkin.
- Qiyosiy jadvallar: qiyosiy jadvallar O'zbekistonning turli tarixiy davrlari, hukmdorlari yoki madaniy jihatlari o'rtasidagi o'xshashlik va farqlarni ajratib ko'rsatishi mumkin. Bu talabalarga davomiylik va vaqt o'tishi bilan o'zgarishlarni chuqurroq tushunishga yordam beradi.
- Toifali jadvallar: toifali jadvallar tarixiy ma'lumotlarni siyosiy, ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy jihatlari kabi mavzular asosida tasniflashi mumkin. Bu talabalarga tarixiy ishlanmalarning ko'p qirrali tabiatini tahlil qilish va turli omillarning o'zaro bog'liqligini tushunish imkonini beradi.
- Statistik jadvallar: statistik jadvallarda aholi soni, iqtisodiy ko'rsatkichlar yoki O'zbekiston tarixiga tegishli demografik tendentsiyalar kabi miqdoriy ma'lumotlar keltirilgan. Bunday ma'lumotlarni tahlil qilish talabalarga tarixiy jarayonlar haqida ko'proq empirik tushuncha berishi mumkin.
- Sabab-oqibat jadvallari: ushbu jadvallar turli tarixiy voqealar yoki hodisalar o'rtasidagi sabab-oqibat munosabatlarini aks ettirishi mumkin. Ushbu munosabatlarni tasavvur qilish orqali talabalar tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishlari va tarixiy natijalarni shakllantiruvchi omillarning murakkab o'zaro ta'sirini tushunishlari mumkin.
- Geografik jadvallar: geografik jadvallarda O'zbekiston tarixiga tegishli geografik xususiyatlar, hududlar va hududlar yoritilishi mumkin. Bu talabalarga

geografiya savdo yo'llari, fathlar yoki madaniy almashinuvlar kabi tarixiy o'zgarishlarga qanday ta'sir qilganini tushunishga yordam beradi.

Ushbu toifali jadvallarni tarix darslariga kiritish talabalarning asosiy tarixiy tushunchalarni jalb qilish, tushunish va saqlashni kuchaytirishi mumkin. Bundan tashqari, ushbu jadvallar asosida guruh muhokamalari, munozaralar yoki loyihalar kabi interaktiv tadbirlar talabalarning tushunish va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini yanada chuqurlashtirishi mumkin.

Ushbu tadqiqot natijalari akademik litseylarda tarix ta'limini oshirishning samarali pedagogik vositasi sifatida toifali jadvallarning imkoniyatlarini ta'kidlaydi. Tarixiy tarkibni tashkil qilish va taqdim etish uchun tuzilgan asosni taqdim etish orqali toifali jadvallar talabalarga murakkab tushunchalarni osonroq tushunishga va mazmunli munozaralarda qatnashishga imkon beradi. Bundan tashqari, toifali jadvallarning vizual formati, xususan, vizual o'quvchilarning ehtiyojlarini qondiradigan turli xil o'quv uslublariga murojaat qiladi. Shu bilan birga, toifali jadvallarning samaradorligi o'qituvchilarning malakasi, sinf dinamikasi va o'quv dasturlarini moslashtirish kabi omillarga qarab farq qilishi mumkinligini tan olish kerak.

Xulosa va takliflar:

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston akademik litseylarining tarix o'quv dasturiga toifali jadvallarni kiritish o'quvchilarning o'quv tajribalarini boyitishga istiqbolli yondashuvni taklif etadi. Ushbu tadqiqotda kuzatilgan ijobiy natijalar tarixiy tarkibni chuqurroq anglash va talabalar o'rtasida tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishda innovatsion o'qitish usullarining ahamiyatini ta'kidlaydi. Oldinga siljib, o'qituvchilar akademik litseylarda tarix ta'limini optimallashtirish uchun ko'rgazmali qurollar, hamkorlikda o'rganish va interfaol jalb qilishdan foydalanadigan pedagogik strategiyalarni o'rganishni va moslashtirishni davom ettirishlari kerak. Bundan tashqari, o'qituvchilarni ushbu usullarni samarali amalga oshirishda va o'quv natijalarini oshirish uchun texnologiyalardan foydalanishda qo'llab-quvvatlash uchun doimiy malaka oshirish dasturlari taklif qilinishi kerak.

Adabiyotlar.

1. JI Suyundikovich. (2020). TARIXNI O'QITISH METODIKASI RIVOJLANISHI TARIXIDAN. Fan va ta'lim, 1 (5), 195.
2. Toshev S. (2020). TARIX FANINI O'QITISHNDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR. Science and Education, 1(Special Issue), 6
3. Usarov Djabbar Eshkulovich, & Suyarov Kusharbay Tashbaevich. (2020). Developing Pupils' Learning and Research Skills on the Basis of Physical Experiments. International Journal of Psychosocial Rehabilitation, 24(02), 1337-1346.

4. Toshtemirova, S. (2020). Factors Affecting the Quality of Education and the Importance of the Education Cluster to Address Them. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 8(4), 151-156.
5. Абдурахманова Ж. Н. (2019). Тарих фанини ўқитиш усуллари ва уларнинг самарадорлиги // *Ta'lim, fan va innovatsiya*. Т.: 1(4), 35-39.
6. G'afforov, Y., Nafasov, A., & Nafasova, Z. (2020). From the History of the Beginning of the "Great Game". *Journal of Critical Reviews*, 7(11), 2798-2802.
7. Toshtemirova, S.A. (2019). Klaster yondashuvi asosida mintaqaviy ta'lim tizmini boshqarish. *NamDU ilmiy axborotnomasi*, 1(11), 361-367.
8. Абдурахманова, Ж. Н., Тоштемирова, С.А. (2020). Инновацион технологиялар ва ахборот маданиятини шакллантириш педагогиканинг долзарб масалаларидан бири. *Science and Education*, 1(Issue 7), 436-442.
9. Matchonov S. (2020). Adabiyot darslarida Tahlil va talqin uyg'unligi // *Til va adabiyot ta'limi*. 7-son. –В. 8-11.